



วารสาร นาคบุตรปริทรรศน์

Nakkhbat Paritat Journal

ISSN 3027-7779 (Online)

ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2567 Vol. 16 No. 1 January - April 2024

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 1 หมู่ 4 ต.ท่าจี่ อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช 80280
Research and development institute Nakhon Si Thammarat Rajabhat University 1 Moo 4, Tha Ngio, Mueang, Nakhon Si Thammarat 80280

Received: August 8, 2023

Revised: April 16, 2024

Accepted: April 25, 2024

การพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยา
ของนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี

Developing participatory learning to Inheriting Folklore Wisdom of
Students in the Border Patrol Police Learning Center Ban Lang Ai Mee

วรกร ธรรมภิบาลอุดม*

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author) E-mail: vorakorn_tha@nstru.ac.th

Vorakorn Thampiban Udom *

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทางคติชนวิทยาในชุมชนบ้านหลังอ้ายหมี และพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยาของนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีระเบียบวิธีวิจัยในการเก็บข้อมูลเน้นการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นเก็บข้อมูลทางคติชนในชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดน บ้านหลังอ้ายหมี จากปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 5 คน ชาวบ้านจำนวน 30 คน ครูจำนวน 12 คน นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-6) จำนวน 35 คน

ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลทางคติชนวิทยาในชุมชนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) มุขปาฐะ ได้แก่ คำกล่าว นิทาน เพลงกล่อมเด็ก ปริศนาคำทาย ความเชื่อ และภาษาถิ่น 2) อมุขปาฐะ ได้แก่ หัตถกรรม เครื่องแต่งกาย อาหารพื้นบ้าน และ 3) ข้อมูลประเภทผสม ได้แก่ เพลงบอก การละเล่น สามารถนำข้อมูลทางคติชนวิทยามาพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยาของนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี ในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ผ่านกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ กิจกรรม คติชนพื้นบ้าน บูรณาการศาสตร์ความรู้ สู่การสืบทอดที่ยั่งยืน ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ 1) สำรวจจนรู้ครบ 2) พบจุดเชื่อมโยง 3) วางโครงลงมือปฏิบัติ และ 4) จัดความคิดเพื่อต่อยอด ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่น ฝึกปฏิบัติ และนำไปใช้ผ่านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในชุมชนของตนเอง

คำสำคัญ: คติชนวิทยา; การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม; สืบทอดภูมิปัญญา; ศูนย์การเรียนรู้

Abstract

The purpose of this research was to study the folklore information in Ai Mee's house and develop participatory learning to inherit the folklore wisdom of students at Ban Ai Mee border patrol police learning center in Nakhon Si Thammarat Province. The research method for collecting data is participatory data collection. (Participatory Action Research: PAR). Search for information from relevant documents and research, then collect information on folklore in the community and the Border Patrol Police Learning Center at Ban Ai Mi. There were 5 village philosophers, 30 villagers, 12 teachers, and 35 students in upper primary school (Grade 4-6).

The results of the study found that Folklore information in the community is divided into 3 types: 1) verbal, including folklores, legends, lullabies, riddles, beliefs, and local dialects; 2) non-verbal, including handicrafts, and clothing. local food, and 3) mixed types of information, including folk songs, folk plays, and folklore information can be used to develop participatory learning to inherit folklore wisdom for students in the Border Patrol Police Learning Center, Ban Ai Mee, in upper primary school through the workshop process, activities, folklore and Integrating knowledge should lead to sustainable inheritance. All go through a 4-step participatory learning process: 1) explore until knowledge is complete ,2) find a connection point. 3) lay out a framework for action. 4) organize ideas to expand so that students learn local information, practice, and apply participatory learning to further develop local wisdom in your community.

Keywords: Folklore; Participatory Learning; Inherit Wisdom; Learning Center



บทนำ

ภายใต้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความห่างไกลของพื้นที่ทุรกันดารในการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดน คือ ศูนย์กลางที่มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่เด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่ทุรกันดาร ในความห่างไกลจากเขตชุมชนเมือง ยังมีความหนักแน่นหนึ่งที่น่าสนใจ ภายใต้สถานการณ์การดำรงชีวิตที่เปราะบาง คือ ภูมิปัญญาทางคติชนวิทยาที่ยังคงได้รับการถ่ายทอดและดำรงอยู่ในท้องถิ่นของคนในชุมชนบ้านหลังอ้ายหมี คติชนวิทยา ภูมิปัญญา ศาสตร์ท้องถิ่นที่กระจายอยู่ทุกพื้นที่ ถือเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตตามวิถีชุมชน ถ่ายทอดเรื่องราวและพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ลูกหลาน ด้วยในปัจจุบันมีเทคโนโลยีและความทันสมัยก้าวล้ำมากขึ้น จึงส่งผลให้การถ่ายทอดและการเรียนรู้ข้อมูลทางคติชนวิทยา วิถีชาวบ้านจางหายและลดน้อยลง ชนรุ่นหลังก้าวทันเทคโนโลยีมากขึ้น ไม่เว้นแม้ในพื้นที่ห่างไกล

คติชนวิทยา เป็นวิชาที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวของชีวิตตามวิถีประเพณีปฏิบัติของกลุ่มคนที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา Homfung (2022) ได้กล่าวว่าคติชนวิทยาคือการศึกษาข้อมูลทางของกลุ่มคนใดกลุ่มหนึ่งครอบคลุมวิถีชีวิตของกลุ่มชนตั้งแต่เกิดจนตาย ข้อมูลคติชนวิทยานับเป็นคลังทางวัฒนธรรมอันมีคุณค่าอย่างมหาศาล เพราะสามารถสะท้อนวัฒนธรรม ความคิด วิถีชีวิต ความเชื่อ ช่วยจรรโลงจิตใจ จรรโลงสังคม เป็นแหล่งของความรู้ที่เข้าถึงกับกลุ่มคนได้อีกด้วย ดังที่ Winitasathitkul & Chiramethi (2015, p.35) ได้กล่าวถึงคุณค่าของคติชนวิทยาไว้ว่า “การศึกษา คติชนวิทยาเป็นการศึกษาการถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่จะทำให้ผู้ศึกษาได้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน และสามารถเข้าใจอดีตเพื่อจะได้เข้าใจปัจจุบันตลอดจนรู้จักวางแผนในอนาคตได้อย่างถูกต้อง”

ชุมชนบ้านหลังอ้ายหมี พื้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกพื้นที่หนึ่งที่ยังคงดำรงคุณค่าทางวัฒนธรรมไว้ อีกทั้งมีภูมิปัญญาทางคติชนวิทยาที่ควรค่าแก่การคงไว้ซึ่งการอนุรักษ์และสืบทอด ทั้งในด้านของคำกล่าว นิทานพื้นบ้าน สำนวนสุภาษิตท้องถิ่น ปัญหาชาวบ้าน และภาษาถิ่น ด้านของอาหารที่เกิดขึ้นจากการนำสมุนไพรที่มีอยู่ในพื้นที่มาประกอบเป็นอาหารที่มีเฉพาะท้องถิ่น ด้านเครื่องแต่งกายที่มีการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากผ้าขาวม้าและผ้าบาติกให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในแต่ละวันของการดำรงชีวิตท่ามกลางป่าเขา ด้านศิลปหัตถกรรม มีการใช้ต้นกล้าซึ่งเป็นพืชที่มีมากในชุมชนมาผลิตเป็นเครื่องจักรสานสำหรับการใช้สอยรวมถึงการสร้างรายได้ ด้านการละเล่นโบราณที่ยังหลงเหลืออยู่ อีกทั้งเพลงบอก อันเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้และจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งในชุมชนบ้านหลังอ้ายหมียังมีการสืบทอดอยู่ในปัจจุบัน ข้อมูลทางคติชนเป็นข้อมูลที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และสืบทอด ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทกับเยาวชนเป็นอย่างมาก แม้ชุมชนบ้านหลังอ้ายหมีจะอยู่ห่างไกลและเป็นพื้นที่ทุรกันดาร แต่ก็ยังได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการจัดการเรียนการสอน แม้จะไม่เท่าเทียมกับโรงเรียนในเมืองใหญ่ แต่นักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ยังคงเข้าถึงเทคโนโลยีได้ จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลผู้วิจัยสังเกตชุมชนและวิถีชีวิตของเยาวชนและนักเรียนในชุมชน ยังมีความห่างเหินกับข้อมูลทางคติชนวิทยา จากการลงพื้นที่นี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหากระบวนการเพื่ออนุรักษ์และต่อยอดข้อมูลทางคติชนวิทยาในชุมชนให้คงอยู่ เพื่อเพิ่มโอกาสในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ลูกหลานในชุมชน

กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) เป็นการนำหลักการเรียนรู้ซึ่งประสบการณ์กับการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มไปประยุกต์ใช้ในบทเรียน มีหลักการ คือ เป็นกระบวนการสร้างความรู้โดยผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้เอง เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง (Kolb & Fry, 1975; Sudprasert, 1997. Khaemane, 2017) ได้กล่าวว่า “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) คือ การวิจัย ค้นคว้า และหาความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แบบเดิม ๆ ต่างกันเพียงแต่ว่า PAR นั้นมีวัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนา และเป็นการวิจัยที่ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ร่วมงาน รวมทั้งในกระบวนการวิจัย และในการมีหุ้นส่วนใช้ประโยชน์ของการวิจัย”



การประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางคติชนวิทยาของชุมชนบ้านหลังอ้ายหมี่ นับได้ว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสม Phongsiang (2018, p.101) ได้กล่าวว่าการใช้เนื้อหาตำราหรือหนังสือเรียนเป็นหลัก ทำให้ขาดการเชื่อมโยงเนื้อหาสู่แหล่งเรียนรู้จริงในท้องถิ่น และการปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และประสบการณ์ ทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจในเนื้อหาทั้งหมด เกิดการรับรู้ได้แต่ไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ขาดสื่อการเรียนการสอนและผู้เรียนมองไม่เห็นความสำคัญในการนำสิ่งใกล้ตัวมาประยุกต์ใช้ให้เกิดขึ้นกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น บุคคลสำคัญ นักปราชญ์ท้องถิ่น การละเล่นพื้นบ้าน เครื่องดนตรีและการแสดงในท้องถิ่น การเรียนรู้ผ่านองค์ความรู้ท้องถิ่นสืบสืบทอดกลายเป็นการอนุรักษ์ให้แหล่งข้อมูลท้องถิ่นคงอยู่ อีกทั้งส่งผลให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในการเรียนรู้ทั้งระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ อันก่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจหลักการที่ได้จากการปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมไปถึงเป็นการสืบสานคติชนวิทยาในท้องถิ่นชุมชนบ้านหลังอ้ายหมี่ให้คงอยู่สืบไป

ดังนั้นบทความวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการส่งต่อองค์ความรู้ทางคติชนวิทยาให้กับผู้เรียนภายในชุมชน โดยบูรณาการการใช้ฐานกิจกรรมในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และการนำเอาข้อมูลทางคติชนวิทยาของชุมชนบ้านหลังอ้ายหมี่ ไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทางคติชนวิทยาในชุมชน บ้านหลังอ้ายหมี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยาของนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระเบียบวิธีการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยมีวิธีการดำเนินงาน คือ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ทางภาษาไทยโดยใช้ข้อมูลทางคติชนเป็นฐาน จากแหล่งข้อมูล เช่น งานวิจัย บทความ เอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ และสื่อออนไลน์ พร้อมทั้งศึกษาบริบทพื้นที่ของชุมชน เก็บข้อมูลทางคติชนในชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดน บ้านหลังอ้ายหมี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ศึกษาข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 5 คน ชาวบ้าน 30 คน และคณะครูศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดน บ้านหลังอ้ายหมี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 12 คน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนของศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดน บ้านหลังอ้ายหมี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-6) จำนวนทั้งหมด 35 คน ของศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดน บ้านหลังอ้ายหมี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง



การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม ซึ่งสำรวจพื้นที่เก็บข้อมูลสังเกตแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ร่วมกับการสนทนากลุ่ม โดยศึกษาเอกสาร ตำราเกี่ยวกับการสร้างแบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม กำหนดประเด็นการสอบถามและสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คนตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และประเด็นคำถาม หากคุณภาพเครื่องมือโดยใช้ค่า IOC ได้ค่าคุณภาพคือ 1.00 ซึ่งค่า IOC ที่มีค่า 0.50 ขึ้นไปหมายถึงค่าคุณภาพความสอดคล้องตรงจุดประสงค์ตรงตามเนื้อหาสามารถนำไปใช้ได้ และผ่านคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน COA No. 042/2565 REC No.038/65

กระบวนการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลวัฒนธรรมด้านคติชนวิทยาและนำไปพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยา ข้อมูลพื้นฐานทางวัฒนธรรมด้านคติชนวิทยาและใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลตามต้องการ เมื่อได้ข้อมูลต่าง ๆ ผู้วิจัยต้องนำไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปสร้างกิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยาของนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการเก็บข้อมูลมาจัดระเบียบเพื่อออกแบบกิจกรรมในการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยาของนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี ผ่านการออกแบบกิจกรรมฐานเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง คติชนพื้นบ้าน บูรณาการศาสตร์ความรู้ สู่การสืบทอดที่ยั่งยืน” คือ ข้อมูลมุขปาฐะ ข้อมูลมุขปาฐะ และข้อมูลประเภทผสม ผ่านการถ่ายทอดจากชาวบ้านในชุมชนสู่เยาวชนในชุมชนที่ศึกษาอยู่ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี จากนั้นให้นักเรียนสะท้อนผลผ่านสมุดบันทึกฐานกิจกรรมของตน นำข้อมูลทุกส่วนมาเสนอผลและสรุปผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์พร้อมการอภิปรายผลการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยาของนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี สามารถแบ่งการศึกษาออกได้เป็น 2 ส่วนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลทางคติชนวิทยาของชุมชนบ้านหลังอ้ายหมี

ชุมชนบ้านหลังอ้ายหมีเป็นชุมชนที่อยู่ในหุบเขาอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า มีเขตแดนติดกับ 3 จังหวัดได้แก่ ตรัง พัทลุง และนครศรีธรรมราช ผู้คนอพยพขึ้นไปหาพื้นที่ทำกินราวสมัย พ.ศ. 2518 สภาพพื้นที่เป็นที่ราบเชิงเขา/ที่ราบเนินสูง จากการบันทึกข้อมูลชุมชนของศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี ปี พ.ศ.2566 พบว่ามีประชากร 275 คน 65 ครั้วเรือน แยกเป็น ชาย 127 คน หญิง 148 คน อาชีพหลักของคนในชุมชนคือเกษตรกร มีศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมีเปิดการเรียนการสอน มีนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ป.1-ป.6 นักเรียนรวมทั้งหมด 96 คน ดังนั้นข้อมูลทางคติชนวิทยาจากการลงพื้นที่ในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดน บ้านหลังอ้ายหมี จังหวัดนครศรีธรรมราช พบที่มีการถ่ายทอดข้อมูลทางคติชนวิทยาผ่านเรื่องเล่า การปฏิบัติตามวิถีชุมชน ที่ดำเนินสืบต่อกันมา ชุมชนบ้านหลังอ้ายหมีมีข้อมูลทางคติชนวิทยาสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1.1 ข้อมูลมุขปาฐะ คือข้อมูลทางคติชนวิทยาที่มีการสืบทอดต่อกันมาด้วยการเล่าปากต่อปากแบ่งได้ดังนี้



1.1.1 คำกล่าว เช่น สำนวนสุภาพศิต เช่น *ร้อนกลุ่มหัวคลุมหัวคล้า ร้อนกล้าหัวคล้าหัวคลุม* หมายถึง การเลือกใช้พืชสมุนไพรให้เข้ากับการรักษาโรค, *ไม้หม้ายหนาม ยามหม้ายบอง* หมายถึง ไม่น่ากลัว ไม่น่าเกรงขาม, *หญิงหม้ายนม นมหม้ายไส้ ชายหม้ายหนวด ทวดไม่มีหลาน* หมายถึงไม่ครบเครื่อง, ไม่สมกับที่ควรจะเป็น (ทวดไม่มีหลาน หมายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่มีคนเคารพบูชา), *ฝากกล้วยไว้กับเด็ก ฝากเหล็กไว้กับช่าง* หมายถึง ฝากของไว้กับคนที่ไว้ใจไม่ได้, *โหม่บิน กินไม้ซื้อ* หมายถึง ไม่กระตือรือร้น ไม่ได้การไ้งาน ไม่ลงทุน เป็นต้น

1.1.2 นิทาน เช่น ศรีธนนชัย, สุกร และ ท่านทองและเถรกร เป็นต้น

ยกตัวอย่างนิทานเรื่อง ศรีธนนชัย

มีเจ้าเมืองเมืองหนึ่งผิวกายเป็นทองหมดทั้งตัว แต่หน้าเป็นหมา ไพร่ฟ้าได้รู้เรื่องราวโดยทั่วกัน และเป็นที่ทราบกันดีว่าไม่อนุญาตให้มองหน้าท่านเจ้าเมืองเมืองนั้นเพราะกลัวว่าจะเสียชื่อเสียงถ้าไพร่ฟ้าประชาชนเห็นหน้าของตน อยู่มาวันหนึ่งเจ้าเมืองมีคำสั่งให้ไพร่ฟ้าประชาชนเข้าเฝ้าได้แต่ยังมีข้อห้ามคือไม่ให้เงยหน้าขึ้นมองหน้าของเจ้าเมือง และด้วยไพร่ฟ้าประชาชนเดินทางมาไกลจึงแจ้งไปว่าให้ทุกคนห่อข้าวมากินด้วย แล้วทุกคนที่เดินทางไปเข้าเฝ้าก็ได้เมื่อถึงเวลาเที่ยงทุกคนก็ได้เวลากินข้าว พร้อมกับได้ร่วมพูดคุยกับเจ้าเมือง แต่ข้อห้ามยังมีเหมือนเดิมคือห้ามมองหน้าหรือเงยหน้ามองเจ้าเมือง ศรีธนนชัยให้เมียของตนแกล้งฝึกบึ้งโดยไม่ต้องหันให้ใส่ลงไปทั้งต้น จึงทำให้ศรีธนนชัยต้องเงยหน้าขึ้น

เจ้าเมือง : ศรีธนนชัย เจ้าเงยดูหน้าเรา ศรีธนนชัย : เปล่าครับ ผมไม่ได้ดูหน้าท่าน ผมแค่กินผักบึ้ง ด้วยความฉลาดจึงทำให้ศรีธนนชัยได้มองหน้าเจ้าเมือง (Rueangphet, 2022)

1.1.3 บทเพลง ได้แก่ **เพลงกล่อมเด็ก** เป็นบทเพลงที่ใช้กันมาตั้งแต่อดีต ใช้สำหรับกล่อมเด็กก่อนนอน ยกตัวอย่าง เพลงแม่ซื้อ

"ฮ่า...เอ้อ...น้องนอน เหนอ	น้องนอนให้หลับดี
แม่ซื้อทั้งสี่	มาช่วยพิทักษ์รักษา
อาบน้ำแล้วป้อนข้าว	ทุกวันต่ำเช้าทุกเวลา
มาช่วยพิทักษ์รักษา	กำพร้าแม่คนเดียว ...เอ้อ...เหอ" (Onwiset, 2022)

เพลงบอก เป็นเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อใช้ในหลายโอกาสทั้งงานมงคลและอวมงคล ใช้เพื่อการบอกข่าวสาร เพราะสมัยก่อนไม่มีเครื่องขยายเสียงและช่องทางในการส่งต่อข้อมูลข่าวสารอย่างปัจจุบัน จึงใช้การบอกข่าวสารโดยการร้องเป็นเพลง

1.1.4 ปริศนาคำทาย เช่น *อะไรเอ๋ยหีบโป /หีบโปคืออะไร คำตอบคือ ประตุนิบบุปู, ก่อนอาบน้ำจัดการตัวเอง เข้าห้องน้ำ กินเรียบริ้อย แล้วก่อนนอนต้องทำอะไรก่อนอีก คำตอบคือ ต้องนั่งก่อนจึงจะนอนได้, อะไรเอ๋ย ตีนด่าง หางดอก หนอกพาดผ้า หน้าไบโพธิ์ คำตอบคือ วัวพายโลก (วัวสะโพกเถา), อะไรเอ๋ย สองหู สองขา ทำอุทธา เขาเขาแยงหู คำตอบคือ ปันโต เป็นต้น*

1.1.5 ความเชื่อ เช่น เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการเกิด การเดินทาง ฤกษ์ยามในการริเริ่มทำสิ่งใหม่ การรักษาอาการป่วย ไปจนถึงความเชื่อของโลกหลังความตาย เช่น ห้ามตัดเล็บตัดผมวันพุธ, ห้ามชวนใครกลับบ้านโดยไม่เอ่ยชื่อ, เมื่อกลับจากงานศพให้ล้างมือล้างเท้าก่อนเข้าบ้านเพื่อจะได้ปลอดภัยจากสิ่งร้าย เป็นต้น

1.1.6 ภาษาถิ่น เช่น *นั่งห้องฮ่อ* หมายถึง นั่งแบบคนไม่มีแรง, *ฉีกหมอก* หมายถึง ตีแต่รุ่งสาง, *ปลอก* หมายถึง ทิศตะวันออก (ปะ+ออก), *ลึงลึง* หมายถึง รีบมาก, *คล่อง* หมายถึงไหลลื่น, *แน่นฉัดโน้น* หมายถึงแน่นชนิด ร่ำร่า หมายถึง พรุ้งพะรัง, *อับสับ* หมายถึง หมดหนทาง, *คนพายชื่อ* หมายถึง คนชื่อ, *จี้* หมายถึง ไร่ทางออก, *มุ้งมึง* หมายถึง ช่วงเย็น จวนจะค่ำ, *แปลงหลาว* หมายถึง ฟุ้งเป็นแนวตรง, *เหงียบแผ่ก* หมายถึง เงียบสนิท, *หลงหวัน* หมายถึง หลงทิศทาง, *ทำนุ้ย/ทำแดง* หมายถึง ทำตัวเป็นเด็ก, *ซึกที่อก /ซึกหุน* หมายถึง งอน ,

หวิบ หมายถึง โกรธ, ทำเฉ่า หมายถึง ยุ่งในเรื่องที่ไม่ควรยุ่ง, โถกรัดดวง หมายถึง ถูกจริต ถูกใจ, เหลียง หมายถึง พลัดท่า เป็นต้น

1.2 ข้อมูลमुखपाठ

1.2.1 หัตถกรรม เช่น การทำไม้กวาด การทำครกสีข้าว หรือเครื่องมือที่ใช้จับสัตว์ เช่น โโจเล่, ตะกร้า, ซ้อง, นาง เจย เป็นต้น (ดังภาพที่1)



ภาพที่ 1 อุปกรณ์จับปลาจับกุ้ง ชื่อ “โโจเล่” และหัตถกรรมในชุมชน
ที่มา: Thampibanudom (2022)

1.2.2 เครื่องแต่งกาย มีรูปแบบการแต่งกายที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในชุมชน เนื่องจากชุมชนอยู่ท่ามกลางป่าเขา การแต่งกายของผู้หญิงยังคงการนุ่งผ้าถุง เสื้อร่วมสมัย ผู้ชายนุ่งโสร่ง บางคนสวมเสื้อบางคนไม่สวมเสื้อ และยังมีการแต่งกายตามสมัยนิยมคือการนุ่งกางเกงทั้งผู้ชายและผู้หญิงนอกเหนือจากการให้ความรู้เรื่องของการแต่งกายแล้ว ยังมีการสอนวิธีการใช้ผ้าเพื่อประโยชน์ด้านอื่น ๆ เช่น เพื่อป็นต้นไม้ เพื่อบรรจุสิ่งของ เพื่อใช้เป็นเปลเลี้ยงทารก เป็นต้น

1.2.3 อาหารพื้นบ้าน ได้แก่ การทำอาหารพื้นบ้าน เช่น แกงน้ำเคียวห้วยบก แกงน้ำเคียวอดหวาน ต้มโคล้ ไชลก ๑ ยาพาโหม น้ำพริกธัมมั้ง เป็นต้น อาหารของคนในชุมชนบ้านหลังอ้ายหิมะเน้นการทำอาหารที่มีวัตถุดิบในชุมชนเนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดารเมนูอาหารจึงเป็นตำพอกผักและสมุนไพรในชุมชน

1.3 ข้อมูลประเภทผสม การละเล่น เช่น อีมือ หรือ มอ พาดราว เตย ฉับโฝง อีฉุด ตีจับ เป็นต้น แบ่งการละเล่นออกเป็น 2 ลักษณะ คือ แบบมีอุปกรณ์ และ แบบไม่มีอุปกรณ์

ข้อมูลทางคติชนวิทยาของชุมชนบ้านหลังอ้ายหิมะเป็นไปตามวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีความผูกพันกับป่าเขา จึงทำให้ลักษณะการถ่ายทอดเป็นการถ่ายทอดผ่านการประกอบอาชีพการดำรงชีวิต จึงเห็นได้ว่าข้อมูลบางส่วนจะถูกส่งต่อได้เพียงบางช่วงอายุเท่านั้น ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลทางคติชนวิทยา มาจัดกิจกรรมผ่านการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชนซึ่งเป็นช่วงอายุที่ห่างไกลจากวิถีชีวิตแบบเดิม

2. การพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยา

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทางคติชนวิทยา มาจัดกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้นักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหิมะ ในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ผ่านกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ ภายใต้กิจกรรม คติชนพื้นบ้าน บูรณาการศาสตร์ควรรู้ สู่การสืบทอดที่ยั่งยืน นักเรียนเกิดการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่น ฝึกปฏิบัติ และนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน โดยกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยการนำหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์กับการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มไปประยุกต์ใช้ในบทเรียน มีหลักการ คือ เป็นกระบวนการสร้างความรู้โดยผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ตามแนวทางของ Kolb & Fry (1975) ผ่านกิจกรรม 4 ขั้นตอน คือ 1) สำรวจจนรู้ครบ 2) พบจุดเชื่อมโยง 3) วางโครงลงมือปฏิบัติ 4) จัดความคิดเพื่อต่อยอด ดังต่อไปนี้

1) **ขั้นสำรวจจนรู้ครบ** ให้นักเรียนสำรวจความรู้เดิม ด้วยการนำนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายรับฟังคำชี้แจงเพื่อจับกลุ่มถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจของตนเองที่มีต่อศาสตร์ความรู้ในชุมชน ภูมิปัญญาทางด้านคติชนที่ตนเองมี แลกเปลี่ยนให้สมาชิกในกลุ่มฟัง (ดังภาพที่2)



ภาพที่ 2 รับฟังคำชี้แจงเพื่อจับกลุ่มถ่ายทอดความรู้
ที่มา: Thampibanudom (2022)

2) **ขั้นพบจุดเชื่อมโยง** ให้นักเรียนเกิดการเชื่อมโยงสู่ความรู้ใหม่ เมื่อได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการเล่าเรื่องภายในกลุ่มนักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเข้ากับเรื่องราวใหม่ข้อมูลใหม่ที่ได้ยินได้ฟังในกระบวนการกลุ่ม

3) **ขั้นวางโครงลงมือปฏิบัติ** ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติโดยมีชุมชนของตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้ นำนักเรียนเข้าสู่การเรียนรู้ในแต่ละฐานที่วางแผนไว้ประกอบกับข้อมูลทางคติชนวิทยาที่ได้มาจากการเก็บข้อมูลในชุมชนผ่านการนำมาวิเคราะห์และนำสู่กระบวนการกลุ่มโดยมีผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านอยู่ประจำฐานนั้น ๆ เพื่อมอบความรู้ให้แก่นักเรียนได้ฝึกฟัง ฝึกพูด ฝึกทำ ผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติ เช่น การร่วมเสวนาพูดคุยเรื่องคำกล่าวปริศนาคำทายและเพลงกล่อมเด็ก (ดังภาพที่ 3) เรียนรู้อาหารพื้นบ้านยาพาโหมและหัตถกรรมพื้นบ้านสานตะกร้า (ดังภาพที่ 4) ฝึกหัดแต่งกายพื้นบ้าน เรียนรู้การใช้ผ้าถุง โสร่ง ผ้าขาวม้าในการป็นต้นไม้ (ดังภาพที่ 5) เรียนเล่นด้วยการละเล่นฟาดราวและการทอดเพลงบอก (ดังภาพที่6)



ภาพที่ 3 การร่วมเสวนาพูดคุยเรื่องคำกล่าวปริศนาคำทายและเพลงกล่อมเด็ก
ที่มา: Thampibanudom (2022)



ภาพที่ 4 เรียนรู้อาหารพื้นบ้านยาพาโหมและหัตถกรรมพื้นบ้านสานตะกร้า
ที่มา: Thampibanudom (2022)



ภาพที่ 5 ฝึกหัดแต่งกายพื้นบ้าน เรียนรู้การใช้ผ้าถุง/โสร่ง/ผ้าขาวม้าในการปีนต้นไม้
ที่มา: Thampibanudom (2022)



ภาพที่ 6 เรียนเล่นด้วยการละเล่นฟาดราวและการทอดเพลงบอก
ที่มา: Thampibanudom (2022)

4) **ชั้นจัดความคิดเพื่อต่อยอด** ให้นักเรียนสะท้อนผลผ่านสมุดบันทึกฐานกิจกรรมของตน นักเรียนทุกคนที่เรียนรู้ผ่านกิจกรรมฐานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมสู่การสืบทอดภูมิปัญญา ซึ่งผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนได้สะท้อนผลให้เห็นถึงการเห็นคุณค่าของข้อมูลทางคติชนวิทยา การเห็นคุณค่าของสิ่งใกล้ตัว การเกิดความหวงแหนในทรัพยากรในชุมชนของตนเอง ยกตัวอย่างการสะท้อนผล เช่น

“รู้สึกว่าได้เรียนรู้เรื่องคติชนโดยเฉพาะการแต่งกาย เพราะทำให้ถุงผ้าถุงเป็นและได้รู้ว่าผ้าขาวม้า ผ้าถุงสามารถช่วยปีนต้นไม้ได้ ทำเป็นถุงใส่ของได้ จะเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันและจะใส่ผ้าถุงเมื่ออยู่บ้านเพื่อจะได้ไม่ลืม” Kaewbuarat (Interview, March 11, 2023)

“सानตะกร้ายาก แต่รู้สึกสงบ เมื่อทำตามป่า ๆ และ พี่ ๆ ก็พอทำได้ครับ ทำให้ใจเย็นลงครับ จะไปฝึกทำจะได้เอาไปขายสร้างรายได้ให้ครอบครัว” Kaewnill (Interview, March 11, 2023)

“ชอบฟังนิทานค่ะ ตาวันเล่าสนุกได้รู้จักภาษาใต้ที่ไม่เคยได้ยิน ได้รู้เรื่องสำนวนและได้ชวนเพื่อนทนายปัญหาจะเอาการทนายปัญหาไปถามน้องที่บ้านและพ่อกับแม่ค่ะ” Rueangphet (Interview, March 11, 2023)

“จะไปทำไข่ลวกๆ ให้น้องกิน ทำง่าย อร่อยครับ” Phetsong (Interview, March 11, 2023)

“การเล่นหลายอย่างไม่เคยเล่น จะเอาการเล่นไปเล่นกับเพื่อนที่โรงเรียนช่วงพักเที่ยง” Hongthong (Interview, March 11, 2023)

จากการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยาได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งในชุมชนและโรงเรียนทำให้ได้ข้อมูลและได้รับการสนับสนุนทำให้เกิดกิจกรรมที่สามารถ พัฒนา ต่อยอด ความรู้ต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยา

ผ่านกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการภายใต้กิจกรรม คติชนพื้นบ้าน บูรณาการศาสตร์ความรู้ สู่การสืบทอดที่ยั่งยืน ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ 1) สำรวจจนรู้ครบ 2) พบจุดเชื่อมโยง 3) วางโครงลงมือปฏิบัติ และ 4) จัดความคิดเพื่อต่อยอด ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่น ฝึกปฏิบัติ และนำไปใช้ผ่านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในชุมชนของตนเอง

การอภิปรายผล

การศึกษาคติชนวิทยา (Folklore) ในชุมชนบ้านหลังอำยหมี ถือเป็นการศึกษาถึงกระบวนการที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่ประกอบด้วยความศรัทธา สืบสานผ่านความเชื่อ และมีแบบแผนในการอนุรักษ์ ชำรง และปฏิบัติตามวิถีของชุมชน ชุมชนบ้านอำยหมีดำรงชีวิตในพื้นที่ห่างไกล อยู่ท่ามกลางพื้นที่ป่าในหุบเขา ข้อมูลคติชนวิทยาที่พบมีความหลากหลาย ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์ได้ ซึ่งสามารถพัฒนาให้เกิดการนำองค์ความรู้ท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เกิดขึ้นได้ สำหรับการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยาของนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอำยหมี จังหวัดนครศรีธรรมราช เน้นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Kusolsong (2022) กล่าวถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ต้องเน้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ และพัฒนาความสามารถได้ตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพของตนเอง รวมทั้งการฝึกและปฏิบัติในสภาพจริงของการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับสังคมได้เรียนรู้จากหลายๆ สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน มีการจัดกิจกรรมและกระบวนการให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ผู้เรียนจึงมีอิสระในการเรียนมากขึ้น เมื่อนำการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาปรับใช้ย่อมเกิดการเรียนรู้คติชนวิทยามาขึ้น เพราะปัจจุบันพบว่าการนำคติชนวิทยาไปสืบทอดอย่างจริงจังนั้นยังมีน้อย ซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีเริ่มเข้ามามีบทบาท แม้สภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนยังห่างไกลและไม่มีไฟฟ้าใช้ แต่ในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนแห่งนี้มีเทคโนโลยีให้นักเรียนและเยาวชนในชุมชนได้เข้าถึง สิ่งนี้จึงสร้างความห่างเหินให้กับการถ่ายทอดข้อมูลทางคติชนไม่น้อย ยกตัวอย่างเรื่องการแต่งกายช่วงวัยของเยาวชนไม่พบการแต่งกายของเยาวชนที่ใส่ผ้าถุงนุ่งโจง ไม่พบเยาวชนเล่นการละเล่นพื้นบ้านยามว่าง พบการเล่นฟุตบอล ปิงปอง ซึ่งอุปกรณ์ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐที่เข้ามา มีบทบาทเพื่อให้ชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ได้เท่าทันชุมชนเมือง เมื่อเกิดกิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจึงเปรียบเสมือนการกระตุ้นการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนของเยาวชนให้เกิดความห่วงแหน สอดคล้องกับผลการศึกษาคณาธิปไตยคติชนวิทยากับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนและการเสริมสร้างความภูมิใจในภูมิปัญญาไทยของ Homfung (2016) ที่ว่า ข้อมูลทางคติชนวิทยาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีรากเหง้าอันงดงาม การจะทำให้ผู้เรียนได้ซึมซับและภูมิใจในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมนั้นคงไม่มีสิ่งใดจะดีไปกว่าการนำผู้เรียนออกไป “สัมผัสโลก” เพื่อให้โลกแห่งวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมอันงดงามได้เป็นผู้สอน เป็นผู้ถ่ายทอดความงดงามให้แก่ผู้เรียนโดยตรง ผลสำเร็จของการพาผู้เรียนไปเก็บข้อมูลสนาม (Field Work) นั้นมีอาจวัดได้ด้วยการตีค่าเป็นจำนวนหรือตัวเลข เพราะการเรียนรู้ ความรู้สึก และจิตสำนึกรักในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ได้เกิดขึ้นทุกขณะหรือได้เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของเส้นทางแห่งการเรียนรู้ ซึ่งไม่อาจประเมินค่าได้ อีกทั้งเกิดประโยชน์ในระดับชุมชนก่อให้เกิดการห่วงแหนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังที่ Wisutruangdet (2018) อธิบายถึงความสำคัญของวัฒนธรรมและความเป็นท้องถิ่นไว้คือเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ทำหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพให้กับสมาชิกในสังคม และ ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เฉกเช่นเดียวกับการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยาของนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอำยหมี เยาวชนในชุมชนเกิดการเรียนรู้เพื่อการคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน



ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยาของนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี ผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูลทางคติชนวิทยาในชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยการนำไปสร้างเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น การสนับสนุนการเรียนรู้ออกนอกห้องเรียน โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นบูรณาการเพื่อพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ผ่านนิทาน ตำนานและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งถัดไป

จากการศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่การสืบทอดภูมิปัญญาทางคติชนวิทยาของนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาข้อมูลท้องถิ่นและนำข้อมูลไปพัฒนาในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา เป็นต้น เพราะยังมีข้อมูลท้องถิ่นอีกมากที่สามารถบูรณาการองค์ความรู้ให้เข้ากับรายวิชาต่าง ๆ ได้

References

- Homfung, C. (2016). Folklore Teaching and Skill Development in the 21st Century of Learners and Promoting Pride in Thai Wisdom. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9,(2), 1549-1563. (in Thai)
- Homfung, C. (2022). The Development of Folklore Teaching Approach by Creative Integration of Active Learning and Folklore Narratives for Enhancing Students' Outcomes in the 21st Century. *Journal of Yala Rajabhat University*. 17(1), 40. (in Thai)
- Hongthong, W. (2023). *Interview*, 11 March 2023. (in Thai)
- Kaewbuarat, S. (2023). *Interview*, 11 March 2023. (in Thai)
- Kaewnilt, T. (2023). *Interview*, 11 March 2023. (in Thai)
- Khaemane, T. (2017). *Teaching Science: Body of Knowledge for an Effective Learning Process*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Kolb, D. A., & Fry, R. (1975). *Toward an applied theory of experiential learning*. In C. Cooper (Ed.), *Studies of group process*. New York: Wiley.
- Kusolsong S. (2022). Development of Participatory Learning Management Model embedded Mental Intelligence-Mentoring System-Project-based Activity-Research-based Learning to Strengthening Soft Skills for Rajabhat University Student Teachers. *Journal of Education KhonKaen University*, 45(3), 1-18. (in Thai)
- Onwiset L. (2022). *Interview*, 16 December 2022. (in Thai)
- Phetsong, K. (2023). *Interview*, 11 March 2023. (in Thai)
- Phongsang W. (2018). Learning package of “The Beauty of Roi – Et: Isan’s Saket” for Promoting Basic values and local conservation of the learning area of social studies religion and culture for Prathom 5 students. *Academic Journal of Buriram Rajabhat University*, 10(1), 97-110. (in Thai)
- Rueangphet, N. (2023). *Interview*, 11 March 2023. (in Thai)
- Rueangphet S. (2022). *Interview*, 3 December 2022. (in Thai)



- Sudprasert, K. (1997). *Worker Participatory Operational Research*. Bangkok: Office Human Resource Development Project Ministry of Education. (in Thai)
- Srisa-at, B. (2002). *Preliminary research*. (7th ed.). Bangkok: Sureeriyasan. (in Thai)
- Wisutruangdet, W. (2018). *Study of Thai Songdam culture: Thai Songdam identity. Ban Don Subdistrict, U Thong District, Suphan Buri Province. (Research Report)*. Bangkok: Bansomdejchaopraya Rajabhat University.
- Winitasathitkul, P. & Chiramethi, Ch. (2015). Folklore: Belief and Thai Society. *Journal MCU Humanities Review 1(1)*, 35-42 (in Thai)

ผู้แต่ง

อาจารย์วรกร ธรรมภิบาลอุดม

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

E-mail: vorakorn_tha@nstru.ac.th

